

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ ІСПАНІЇ

УДК 378.14

Н. О. Постригач

Процеси сучасної глобалізації, що охопили всі сторони життєдіяльності суспільства, виявляються у загостренні міжнародної конкуренції та інституційних змінах, пов'язаних з необхідністю переосмислення ролі держави та державного сектора в економіці, науці, світі. У новому суспільному контексті система освіти і її функція не можуть залишатися незмінними і потребують відповідної трансформації. У сучасному суспільстві набуває нового змісту призначення освіти, її масштаби, форми і методи організації та управління освітньою галуззю [1, с. 127].

Важливим компонентом євроінтеграційної стратегії України є її залучення до Болонського процесу. Перед Україною Європейським Співтовариством чітко виставлено орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи шляхом приєднання до Болонського процесу через здійснення модернізації освітньої діяльності в контексті європейських вимог, через запровадження стандартів освіти за умов інноваційного суспільства, суспільства "знань", формування єдиного освітнього простору держав Європейського Союзу [1, с. 127].

Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти розвинених країн світу свідчить про тяжіння до глобалізації, варіативності, масовості, гуманізації, особистісної орієнтації. Загальні тенденції оновлення системи освіти в Європейському просторі, за даними К. Корсака, є такими: розширення контингенту дітей, охоплених дошкільною підготовкою, і становлення обов'язкової "первинної" освіти; швидке зростання закладів вищої освіти і кількості студентів переважно через сектори вищої освіти; підвищення ролі іноземних мов; інтенсифікація обміну студентами, викладачами, вченими; розробка, порівняння, використання спільних стандартів освіти [1, с. 128].

Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у політичному, економічному і соціальному житті нашої держави. Саме тому останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стан-

дартів. Значним поступом стала поява стратегічного документа, – Національної доктрини розвитку освіти (2002), який заклав підвалини нової парадигми освіти, – орієнтації на новий тип інноваційно-гуманістичної освіти, її конкурентності в європейському та світовому просторах, виховання покоління молоді, що буде захищеним і мобільним на ринку праці, здатним робити особистісний духовно-світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички і компетенції для навчання протягом життя [2; 5].

Серед фундаментальних чинників новітнього суспільного розвитку на теренах Західної Європи надзвичайно вагомою є ідеологія реформування освітніх систем. "Сучасне життя ставить певний комплекс схожих вимог до систем освіти різних країн, особливо в межах того чи іншого геополітичного регіону. Певна подібність виявляється й у пошуках рішень ряду спільних проблем. Характеристика загальних тенденцій, визначення і аналіз варіантів мають першочергове значення.

Проте різні сфери суспільного життя, різні соціальні інститути представляють неоднакову здатність до інтернаціональної інтеграції". Індустріальне виробництво чи комерційні структури піддаються їй значно швидше у порівнянні з системами освіти, на які завжди сильно впливає національна специфіка історико-культурних і, власне, педагогічних традицій. Тому навіть у країнах, близьких одна до одної як географічно, так і за рівнем соціально-економічного розвитку, наприклад, у Франції та в Англії, освітні системи і деякі важливі принципи організації навчально-виховного процесу демонструють значні розбіжності, а загальні тенденції виступають, як правило, у своєрідних національних формах [3; 6–7].

Ці процеси підтримуються інтеграційними тенденціями у розвинених країнах, розширенням теренів Європейського Союзу і, отже, сприяють формуванню єдиного освітнього простору.

Мета роботи – проаналізувати зарубіжний досвід організації вищої освіти в Іспанії та виявити перспективні шляхи наближення вітчизняної системи вищої освіти до стандартів євроосвіти.

Стратегія навчання впродовж життя в Іспанії зробила крок вперед у 2006 році, коли держава здійснила ряд важливих заходів у цьому напрямі.

У жовтні 2006 року щорічний прогресивний звіт щодо виконання Національної Програми Реформ в Іспанії включав 43 заходи у директиві 3 ("Збільшення і покращення людського капіталу"), визначаючи національну стратегію навчання впродовж життя. Більшість з цих заходів стосуються двох основних рамкових законів – Основного Закону про освіту (Ley Organica de Educacion (LOE) та Закону зі змінами до Основного Закону про Університети (Ley Organica de Modificacion de la Ley Organica de Universidades) – і покриває всю освітню систему від дошкільних закладів до вищої освіти. Інші специфічні заходи сконцентровані на покращенні раннього шкільництва, вихованні молодого населення та тривалої підготовки безробітного та працюючого населення.

Основний Закон про освіту регулює освітню систему від молодшої до старшої середньої школи, у тому числі проміжні і вищі рівні професійної підготовки і освіти дорослих. Цей Закон дає право всім особам на тривалу освіту і підготовку всередині та поза межами освітньої системи. Він був схвалений парламентом і наближує до запровадження реформ, які базуються на стратегічних завданнях Європейської програми "Освіта і навчання 2010" [4].

В Іспанії основні угоди стосовно Болонського процесу визначені в Основному Законі про Університети (Ley Organica de Universidades) і Основному Законі про набуття професійних кваліфікацій (Ley Organica de las Cualificaciones y de la Formacion Profesional), адаптованих у грудні 2001 та червні 2002 відповідно.

Поки що не була запроваджена ступенева структура, яка ґрунтується на двох основних циклах. Продовжуються національні дебати стосовно пріоритетів, визначених у Законі про Університети. Іспанський уряд складає рамкові цілі (для субординації Раді координації університетів – Consejo de Coordinacion Universitaria) про заходи щодо впровадження нової ступеневої структури, а університети готують стратегію, узгоджену з цими цілями.

Перший цикл у пробній фазі було впроваджено в 2003–2004 академічному році. Національна система кредитів, вперше згадана в Законі про реформу університетів (Ley de Reforma Universitaria, LRU) у 1983 році, була повністю впроваджена в середині 1990-х [4; 7].

Відносно поточної ступеневої структури національні дебати були спрямовані на негайну потребу адаптації національної системи до Європейської системи накопичення кредитів. Уряд сформулював пропозицію на цій основі до Ради Координації Університетів.

Наслідуючи вимогу покращення міжнародної прозорості ступенів, Органічний Закон про Університети визначає шляхи запровадження Додатку до Диплома. Перший цикл тісно пов'язаний з введенням Європейської системи накопичення кредитів, хоча певні кроки були здійснені в напрямі підвищення мобільності студентів і викладачів, починаючи з 2001 року. Раціональний каталог спрямований на полегшення акаде-

мічного визнання і містить усі професійні кваліфікації, став доступним починаючи з 2002 року.

Стосовно забезпечення якості освіти Іспанія включена до Європейської Мережі забезпечення якості вищої освіти – European Network for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) через Національну Агенцію оцінювання та акредитації – Agencia Nacional de Evaluacion de la Calidad y Acreditacion, створену в 2001 році та дві регіональні агенції забезпечення якості в каталонській та андалузській університетських системах відповідно.

Органічний закон про Університети сприяє підвищенню співпраці між новою національною агенцією та іншими національними інституціями.

3 грудня 2001 року курси, що стосуються особливо забезпечення навчання впродовж життя, будуть пропонуватися у всіх типах інституції вищої освіти [5, с. 30].

Щодо структури освітньої системи, то іспанська модель базується на розподілі повноважень між Державною адміністрацією і Регіональними урядами. Державна адміністрація відповідає за загальну організацію освітньої системи. Регіональні уряди відповідальні за вирішення питань, пов'язаних з плануванням шкіл, персональним управлінням, завданнями тощо.

3 точки зору закону, іншим ключовим фактом в іспанській освітній системі є те, що освіта є обов'язковою від 6 до 16 років і безкоштовною від 3 років, як зазначено в нещодавно запровадженому Законі LOCE (Основний акт про якість освіти).

Доступ до освіти є універсальним і вона сьогодні перебуває в процесі якісного оновлення.

Іспанська економіка зросла в цілому в річній нормі на 5,6 % за період 1995–2000 рр.

Рівень безробіття має тенденцію до покращення: приблизно на 5,5 позицій за період 1990–2002 рр. Особливо помітне збільшення кількості зайнятого населення впродовж цього ж періоду: 16,4 %.

Популяція іммігрантів помножилась на 1,80 за останні 12 років. Особливо помітним є збільшення кількості іммігрантів з Африки, Центральної та Південної Америки [6, с. 84].

Очевидним є підвищення популяції іммігрантів, котрі навчалися в період 1991–2001 рр., коли кількість учнів-іноземців, які навчалися, помножилась на 3,6.

Відсоток учнів-іноземців у загальному сягав близько 3,57 % в секторі початкової освіти і 2,86 % в секторі середньої освіти в останній навчальний рік 2001–2002.

Нове соціо-економічне оточення в свою чергу вимагає нового освітнього простору та існує нагальна необхідність навчити вчителів і адаптувати їх до цього.

Учителі задоволені вибором професії, але їхня роль з кожним роком знижується і вони не можуть одержати відповідного визнання в суспільстві.

Педагоги помітним чином пристосовуються до соціальних змін, що відбулися в Іспанії за останні роки.

Кількість учнів, зареєстрованих у початковій і середній освіті, знизилась на 17,7 % за період 1991–2001 рр. Цей спад особливо помітний у початковій освіті.

Іспанська освітня система базується на державному фінансуванні: загальних центрів освіти, 91,4 % державні чи "субсидовані".

Кількість педагогічного персоналу зросла на 19 % за період 1990–2001 рр. і співвідношення учнів на одного вчителя становило 12,9 у 2001 році, на противагу 18,8 – у 1991 р.

Ситуація передбачає кращі освітні послуги, які пропонуються учням.

Базова освіта вчителя набувається в університеті. Підготовка вчителів дошкільних закладів і початкової школи (Infant and Primary teachers) триває три роки (диплом).

Кількість студентів і випускників сектору дошкільної та початкової освіти зросла приблизно на 17 % за період 1995–2001 рр., що свідчить про те, що ці курси "цікавлять" студентів.

В університетських курсах другого циклу кількість нових зареєстрованих студентів знизилась на 9 % за період 1995–2000 рр. Однак, кількість студентів, які завершили Курс педагогічних здібностей – Pedagogical Aptitudes Course, який необхідно завершити, щоб бути вчителем у секторі середньої освіти, зросла на 17 % за період 1995–2001 рр. Це підвищення зареєстровано особливо серед жінок [6, с. 85].

За останні п'ять років відмічено помітне збільшення кількості зареєстрованих студентів, які проходять Курс педагогічних здібностей зі ступеннями в галузі музики, фізичного виховання, іспанської філології, географії та історії. Однак, студенти, які вивчають філологічні, природничі та хімічні науки, виявили меншу зацікавленість у відвідуванні цього курсу.

У загальному оцінка Курсу педагогічних здібностей помітно негативна. У відповідь на необхідність його реформування, Закон LOCE змінює механізм базової підготовки вчителів середньої освіти через запровадження Свідоцтва про педагогічну підготовку – Teacher Training Certificate, яке може бути видане впродовж курсової підготовки з метою одержання ступеня чи як післядипломної підготовки.

Доступ до професії в державному секторі здійснюється засобами процесуально-конкурентоспро-

можного оцінювання. Взагалі вчителі вважають це адекватним.

Таким чином, наведені факти дозволяють зробити висновок про те, що професія вчителя в Іспанії залишається перспективною: в той час коли кількість нових студентів, які відвідують університетські курси першого і другого циклу, знижується, вступ на Факультети освіти і на Курс педагогічних здібностей відображає помітні темпи приросту. У секторі початкової підготовки вчителів середньої освіти було відмічено дефіцит предметів, пов'язаних з кваліфікаціями вчителя, які дають можливість одержати Свідоцтво про педагогічну підготовку.

На кінець, необхідний тривалий час для адаптації вчителів до змін в іспанському суспільстві, таких важливих проблем як суспільство інформації і комунікацій, увага до різноманіття тощо. Вирішення цих проблем не вичерпується нашим дослідженням, адже і в українській освіті існує ряд нагальних завдань з питань формування інформаційного суспільства, якості педагогічної освіти тощо, які потребують негайного вирішення.

Список використаної літератури

1. Пінчук, Д. М. Особливості євроінтеграційних процесів у вищій школі / Д. М. Пінчук // Вісник Глухівського державного педагогічного університету : Сер. педагогічні науки. – Вип. 12. – Глухів, 2008. – С. 127–132.
2. Стратегії реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – 296 с.
3. 3. Матвієнко, О. В. Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу : монографія. – К. : Левіт, 2005. – 381 с. – Бібліогр. 44 с.
4. Preparation of the Joint Interim Report on the implementation of the "Education and training 2010" work programme / Chapter 1: Presentation of the National Lifelong learning Strategy: European Commission, 2006. – 21 p.
5. Focus on the Structure of Higher Education in Europe – 2003/4 : National Trends in Bologna Process : Brussels : Eurydice. – 2003. – 92 p.
6. Attracting, selecting, training and retaining quality teachers in Spain : Thematic report for the OECD / V.S. Vallejo, E.O. Gordo, J.J.A. Prieto, April 2003 : OECD, 2003. – 97 p.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор
Романишина Л. М.